

Het Houtconvenant

Een groot aantal organisaties die zich bezig houden met duurzame biomassa willen in Nederland samenwerken om twee doelen na te streven. Namelijk te komen tot een hogere oogst in Nederland van duurzame (houtige) biomassa die kan worden ingezet als grondstof voor producten, en als bijdrage aan een duurzame, hernieuwbare energievoorziening. En gezamenlijk duurzaamheid en biodiversiteit te garanderen daar waar de oogst van biomassa vergroot wordt.

In dit Convenant worden deze gezamenlijke doelstellingen vast gelegd. Dit Convenant wordt ondertekend door een aantal direct betrokken partijen, te weten de Nederlandse bos- en houtsector, elektriciteitsmaatschappijen, gemeenten, natuur- en milieuorganisaties en energiemaatschappijen. Daarnaast heeft een aantal partijen aangegeven de doelen van het Convenant te willen ondersteunen. Deze zijn als ondersteunende partijen toegevoegd.

Ondergetekenden:

1. Bosschap
2. De AVIH
3. De 12Landschappen
4. Landschapsbeheer Nederland
5. Natuurmonumenten
6. Staatsbosbeheer
7. Federatie Particulier Grondbezit
8. Het Platform Hout
9. Stichting Natuur en Milieu
10. IUCN
11. Eneco
12. Essent Energy BV
13. Nuon
14. De Vereniging Nederlandse Gemeenten

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen

Hebben gezamenlijk de ambitie de oogst van de Nederlandse houtige biomassa te verhogen en de benutting te verbeteren, en ondertekenen hiertoe dit convenant. Om een hogere oogst van houtige biomassa te realiseren zal de opbrengst en rentabiliteit voor de terreinbeheerders moeten verbeteren. Een belangrijke voorwaarde om een hogere oogst in Nederland te kunnen realiseren is het garanderen van duurzaamheid van oogst en benutting, en het in stand houden en zo mogelijk verbeteren van de biodiversiteit in ons land.

Dit convenant kan tevens worden gezien als een eerste verkenning om een verbinding tussen partijen te leggen, die door middel van innovatie de duurzame benutting van houtige biomassa willen verbeteren. Het gaat er daarbij met name om de CO₂-opslag in bossen, plantsoenen en natuurterreinen te verbeteren en de benutting in Nederland beter te onderbouwen, waardoor meer Nederlandse biomassa kan worden geoogst; en om innovaties in de oogst, opslag en bewerking van het materiaal te ondersteunen.

Een belangrijke hindernis voor het realiseren van een hogere oogst is de betrekkelijk lage prijs die houtige biomassa op de Nederlandse markt opbrengt voor de terreineigenaren van lanen, bossen en natuurterreinen in relatie tot de huidige kosten van de oogstmethodes, evenals de geringe transparantie van die markt¹.

- Partijen zijn voornemens de transparantie te vergroten. Daartoe kunnen kwaliteit en duurzaamheidscriteria, certificering en standaard contracten voor verse houtige biomassa een goede aanjager zijn.
- De ondertekenende Partijen zullen lobbyen bij de overheid waar het gaat om de financiële ondersteuning van de gezamenlijke doelstellingen, en waar het gaat om verbetering van het wettelijk instrumentarium voor de inzameling van biomassa.
- Partijen zijn voornemens de duurzaamheid van de oogst te garanderen door voor Nederlandse biomassa criteria te gaan opstellen, analoog aan de adviezen van de Commissie Corbey en de IWBP criteria bij import van biomassa, en de duurzaamheid van het Nederlandse bosbeheer nog beter te onderbouwen.
- Partijen zijn voornemens samen te werken om kennis te ontwikkelen over adequate oogstmethoden en een duurzame benutting.
- Partijen zullen ter uitvoering van dit convenant een stuurgroep instellen die initiatieven op dit gebied zal entameren en begeleiden.
- Partijen zullen bezien of een Green Deal met de Rijksoverheid kan worden gesloten om de doelstellingen van dit Convenant te ondersteunen.

---

¹ Zie bijvoorbeeld: *LEI, Bedrijfsuitkomsten in de Nederlandse particuliere bosbouw over 2010*, J.Luijt en M.J.Voskuilen, Juli 2012, Den Haag.

Achtergrond

Op dit moment wordt ongeveer 55 % van de jaarlijkse aangroei van houtige biomassa in plantsoenen, lanen, natuurterreinen en bossen geoogst. Een verhoging van de oogst naar 75 % is goed mogelijk, waarbij naar verwachting door de grotere dunningen de aangroei ook sneller kan verlopen. Top- en takhout dat nu bij de oogst achter gelaten wordt brengt bij decompositie CO₂ en CH₄ (methaan) in de atmosfeer. Bij verbranding wordt alleen CO₂ wordt uitgestoten. Dit top en takhout kan meer geoogst, zolang dat niet conflicteert met de duurzaamheidseisen.

Door Gemeenten wordt bij het onderhoud van lanen en plantsoenen veel houtige biomassa geoogst. Bij gemeentelijke milieustraten wordt houtige biomassa in veel vormen aangeboden. De Gemeente heeft de wettelijke plicht afvalstromen in te zamelen; de inzameling van hout valt daar ook onder, maar houtige biomassa heeft tot nu toe zowel in het Rijksbeleid als in het gemeentelijk milieubeleid maar een beperkte plek. Met dit Convenant beogen de Gemeenten de inzameling van houtige biomassa te verbeteren en de opbrengsten te verhogen

De Europese richtlijn voor hernieuwbare energie verplicht Nederland om in 2020 14 % van het bruto eindverbruik te betrekken uit hernieuwbare energiebronnen. Op dit moment wordt ongeveer 4 % van het eindverbruik opgewekt uit hernieuwbare energiebronnen, waarvan het merendeel uit biomassa. Om aan de richtlijn te kunnen voldoen zullen alle mogelijke bronnen van hernieuwbare energie (zon, wind, aardwarmte, biomassa) verder moeten worden ontwikkeld.

Voor wat betreft biomassa vindt er veel bij- en meestook plaats in kolencentrales van houtige biomassa, die meestal in de vorm van houtpellets wordt geïmporteerd. Bij- en meestook kan alleen via houtpellets (of torrefactiepellets) gebeuren waarvan de kenmerken een hoge stookwaarde en een laag as- en vochtgehalte zijn. Verse houtchips kunnen vochtgehaltes tot 50 % hebben, naast een relatief hoog as-gehalte (aanklevend zand e.d.) en zijn daarom niet geschikt voor grote kolencentrales. Alleen in Cuijk wordt in een dedicated centrale houtchips verwerkt. Naast deze grote centrales staan er bij boeren, tuinders en timmer- en meubelfabrieken kleinere biomassa centrales die veelal verse houtchips en resthout als grondstof verbruiken. Gemeenten en woningbouwcorporaties zijn gestart met het gebruiken van houtige biomassa als bron voor projecten op het gebied van warmteopwekking en leggen lokale warmtenetten daarvoor aan, bijvoorbeeld in Eindhoven. Grote biomassacentrales (bijvoorbeeld bij AVR-Van Gansewinkel in Rozenburg. HVC Alkmaar en Twence Hengelo) gebruiken B-hout als ingangsmateriaal. Verse houtige biomassa is voor deze centrales te duur als ingangsmateriaal.

De energiesector zal de komende periode via ondermeer de inzet van biomassa (met bij- en meestook in kolencentrales, stand alone biomassacentrales, lokale projecten) een prominente bijdrage kunnen leveren aan het behalen van de nationale duurzame energiedoelstellingen. Binnen dit Convenant zal de Nederlandse energiesector zich inzetten om samen te werken met de andere partijen (met name gemeenten en terreinbeheerders) aan de inzet van de extra

Nederlandse verse houtige biomassa die beschikbaar komt, in geval daarvoor onvoldoende vraag is vanuit hoogwaardiger toepassingen is. Het mobiliseren van extra hout uit het Nederlandse bos en de landschappelijke beplantingen moet hierbij leiden tot een vergroting van het biomassa-aanbod en niet slechts tot een verschuiving binnen bestaande, al beschikbare stromen naar andere toepassingen.

De precieze hoeveelheid biomassa die vrij komt uit gemeentelijke plantsoenen, lanen en milieustraten is nog onbekend. Ook over de aanwending van deze biomassa zijn maar beperkt cijfers beschikbaar. Bekend is wel dat veel van deze biomassa nog onbenut blijft. De hoeveelheid verse houtige biomassa die we nu jaarlijks uit de Nederlandse bossen en landschappelijke beplantingen halen, bedraagt naar inschatting ongeveer 1.6 miljoen m³. De staande houtvoorraad van een gemiddeld Nederlands bos is de afgelopen 15 à 20 jaar flink toegenomen, van 158 m³ per ha bos in 1985 tot 208 m³ in 2005². Van de bijgroei, ongeveer 7 à 8 m³ per ha per jaar, schat Probos dat circa 55 % wordt geoogst. Dit oogstpercentage kan naar de mening van onderzoekers van Alterra en Probos worden opgevoerd tot 75%. Bij dit percentage blijft voldoende dood hout achter in het bos om de natuurwaarden veilig te stellen en komen biodiversiteitsdoelstellingen niet in de knel³. Potentieel is daarmee jaarlijks circa 580.000 m³ extra houtige biomassa te oogsten. Door de jaarlijkse beperkte oogst is er de afgelopen periode ook een onderhoudsachterstand opgebouwd die ingelopen zou kunnen worden.⁴ Van de huidige oogst gaat ongeveer 65 % naar de houtverwerkende industrie, de rest wordt ingezet voor energieopwekking. Voor deze laatste optie wordt een behoorlijk deel naar het buitenland geëxporteerd. De binnenlandse vraag naar verse Nederlandse houtige biomassa voor warmte- en energieopwekking is nog erg beperkt. Hoewel het gaat om relatief beperkte volumes in verhouding met de huidige hoeveelheid door Nederland geïmporteerde houtige biomassa (± 20,5 miljoen m³ rondhoutequivalent zonder schors in de vorm van platen, gezaagd hout, pulp en papier), kan een verdere benutting van de Nederlandse houtige biomassa in potentie een behoorlijke bijdrage leveren aan de Nederlandse duurzaamheidsdoelstellingen. Ook kunnen we met een verdere binnenlandse benutting van de Nederlandse houtige biomassa een hogere mate van zelfvoorzienendheid bereiken en is het goed om ook vanuit 'eigen huis' op juiste wijze (met een zo hoogwaardig mogelijke inzet) met houtige biomassa bezig te zijn en daarvoor niet alleen houtige biomassa te importeren.

Een verbetering kan worden bereikt via twee wegen. Allereerst door meer vraag te creëren in Nederland naar verse houtige biomassa. De afgelopen jaren is dat al mondjesmaat gebeurd, en het gevolg is geweest dat de prijzen op de markt van houtchips zijn opgelopen. Er wordt echter nog steeds heel veel verse biomassa geëxporteerd naar omliggende landen (die een ruimer stimulerend beleid kennen). Een tweede weg is het vergroten van het aanbod doordat de oogst voor beheerders rendabeler wordt. Terreinbeheerders oogsten namelijk vaak de bijgroei niet omdat de kosten daarvan hoger zijn dan de (biomassa)opbrengsten. De recente bezuinigingen

---

² LNV 2007. *Meetnet Functievervulling bos 2001-2005. Vijfde Nederlandse Bosstatistiek. Den Haag.*

³ Probos 2009. *Kerngegevens Bos en Hout in Nederland. Wageningen.*

⁴ Bron: 'Binnenlands biomassapotentieel', Ecofys BV, januari 2008

op het bos- en natuurbeleid vormen ook een stimulans voor beheerders om te kijken of door hogere oogstbrendingen meer kosten van de betrokken organisatie kunnen worden gedekt. Sleutelfactor daarbij is een goede verhouding tussen de opbrengsten van de biomassa franco verwerker en de kosten die moeten worden gemaakt om het van (staande) grondstof in het bos daar te leveren.

Hoe ondersteuning vanuit dit convenant te realiseren ?

Partijen hebben aangegeven het knelpunt te onderkennen van de geringe rentabiliteit van de oogst van houtige biomassa. Daarnaast is wetgeving een knelpunt. De inzameling van houtige biomassa wordt eerder belemmerd, dan dat er een stimulerend kader is, zoals dat er wel is voor andere grondstoffen bijvoorbeeld voor papiervezels. Duidelijk is dat Partijen de Rijksoverheid hierop zullen moeten aanspreken. Partijen willen dit gezamenlijk oppakken.

Partijen zien een aantal opties voor ondersteuning. Deze zullen in de toekomst gezamenlijk nader worden uitgewerkt.

Alterra (onderdeel van Wageningen Universiteit en Researchcentrum) heeft in samenwerking met het Boschap de effecten van een hogere oogst op duurzaamheid en biodiversiteit onderzocht. Ook in het buitenland (Zweden, Finland) vindt veel onderzoek plaats op dit gebied. Gebleken is dat de effecten verschillen met de grondsoort, boomsoort en oogst methodiek. Er is uit het onderzoek gekomen dat er duidelijk meer ruimte is voor het oogsten van biomassa, waardoor ook de vastlegging verbetert. Dit met als randvoorwaarde dat de biodiversiteit minimaal gehandhaafd wordt en de bodemvruchtbaarheid in stand blijft. De bovengenoemde grens (75 % van aangroei oogsten) is gebaseerd op dit onderzoek.

De veronderstelling dat biomassa een hernieuwbare bron van energie is (en de CO₂ emissies van verbranding dus niet meeberekend worden als CO₂ uitstoot) gaat alleen op als de houtige biomassa "additioneel" is ten opzichte van de reguliere biomassa⁵ⁱ. In het bos kan een hogere meegroei en dus een hogere vastlegging van CO₂ worden bereikt door goede teelt- en oogstechnieken. Als voorbeeld kan worden gedacht aan de as die vrij komt bij de verbranding van houtchips: deze as wordt in Finland en Zweden vaak weer terug gebracht naar het bos, en is daar een belangrijke nutriëntenbron. In Nederland wordt de as beschouwd als afval, en moet deze tegen hoge kosten worden gestort, of op andere wijze verwijderd. Een tweede voorbeeld is het top- en takhout dat nu veelal achterblijft bij de oogst. Dat decomposeert waardoor CO₂ en CH₄ vrij komt. Het gebruiken van dit top- en takhout zou dat voorkomen. Door onderzoek moeten de komende jaren maatregelen worden onderbouwd die de CO₂ vastlegging in bos en

---

⁵ Zie *Scientific Committee of the European Environment Agency on Greenhouse Gases, 15 September 2011*

natuur verbeteren. De Universiteiten van Wageningen en Utrecht hebben een grote ervaring opgebouwd in dit veld, en zullen de komende jaren hier hun aandacht op (blijven) richten. Een ander interessant onderzoeksveld is de verwerking van houtige biomassa. ECN heeft in het verleden op dit gebied baanbrekend onderzoek gedaan. Energiebedrijven verwerken in Nederland vooral geïmporteerde houtpellets, omdat de vochtigheid daarvan lager is dan van verse houtchips, en de energie meer geconcentreerd. De verse Nederlandse houtchips worden veelal in vrij vochtige staat vervoerd naar de afnemers. Dat impliceert dat er veel water en lege ruimte getransporteerd wordt. Verbeterde verwerkingstechnieken, waarbij gedacht kan worden aan pyrolyse (die bio olie oplevert), vergassing en torrefactie op een lokaal niveau, kunnen de Nederlandse producenten van houtchips helpen de logistieke kosten te verminderen en de verbrandbaarheid te verbeteren.

De kwaliteit en duurzaamheid van houtige biomassa

Een belangrijke reden voor de slechte opbrengsten van met name de gemeenten en de kleinere terreinbeheerders is naast de geringe transparantie van de markt het onvoldoende hanteren en controleren op kwaliteitscriteria voor houtchips. Houtchips variëren in vochtigheid, in deeltjesgrootte (van belang voor verbranding), in het soort hout (met name loofhout of naaldhout), in asgehalte (zand komt veel voor), in het gehalte naald en blad etcetera. In Duitsland en Oostenrijk zijn uitgebreide kwaliteitssystemen in gebruik met behulp waarvan houtchips op criteria als vochtigheid, de deeltjesgrootte etc. kunnen worden gekwalificeerd. De invoering van een dergelijke systematiek zou de markt transparanter kunnen maken. Voorgesteld wordt af te spreken dat het gebruik van een dergelijke systematiek bevorderd wordt. Daarbij hoeft niets nieuws ontwikkeld te worden. De Europese, Oostenrijkse of Duitse systematiek kan daarbij worden gebruikt. Het Bosschap kan als publiekrechtelijk orgaan een dergelijke systematiek in een Verordening vast leggen, indien gewenst.

De duurzaamheid van de te gebruiken (en te oogsten) houtige biomassa is een belangrijk aandachtspunt. De Europese Commissie studeert momenteel of zij met voorstellen zal komen voor duurzaamheidscriteria. De Nederlandse regering heeft aangegeven dat zij zal bezien welke maatregelen op nationaal niveau nodig zijn indien de Commissie niet met voorstellen komt, alleen of in samenwerking met gelijkgestemde landen. Voor de duurzaamheidscriteria zijn al voorzeten (NTA 8080) Partijen willen de oogst van duurzame biomassa bevorderen, waarbij het doel is dat deze wordt ingezet daar waar deze de hoogste toegevoegde waarde heeft (cascadeprincipe). Het is dus niet de intentie dat deze biomassa specifiek voor energiedoeleinden wordt geoogst.

Organisatie

De ondertekening van dit Convenant is het begin van een samenwerkingstraject tussen partijen.

De initiatieven die gezamenlijk genomen gaan worden behoeven dan ook een organisatorisch kader. Voorgesteld wordt dat de meest betrokken partijen gezamenlijk in een Stuurgroep Houtconvenant zitting nemen. Dit zijn het Bosschap, Platform Hout, de gemeenten, de NGO's en de elektriciteitsmaatschappijen. Het secretariaat van de Stuurgroep Houtconvenant zou kunnen worden verzorgd door het Bosschap. Het Convenant dat nu nog globaal van opzet is, zal dan nader worden uitgewerkt. Ook zal gezamenlijk overleg met de Rijksoverheid worden geëntameerd.

De Stuurgroep zal naar verwachting iedere twee à drie maanden bijeenkomen. De organisaties wordt gevraagd de voorstellen die door de Stuurgroep ontwikkeld worden intern te bespreken en in hun contacten met de Rijksoverheid en andere betrokkenen naar voren te brengen.

Ondersteunende partijen

1. Energie-Ned
2. De Dienst Landelijk Gebied van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
3. Wageningen Universiteit en Researchcentrum
4. Universiteit van Utrecht
5. Biorenewables Business Platform